

Adam Olszewski

FENOLOGIA WĘDRÓWEK ORAZ ZIMOWANIE WYBRANYCH GATUNKÓW PTAKÓW W ZACHODNIEJ CZĘŚCI KAMPINOSKIEGO PARKU NARODOWEGO

Adam Olszewski. Phenology of migration and wintering of selected bird species in western part of the Kampinos National Park.

Abstract. Based on everyday observations in western part of the Kampinos National Park in 2001-2005, the dates of the first and last sightings are set up, and also wintering of selected bird species is indicated. The data were obtained from visual and/or acoustic observations, and also by catching birds in mist-nets. The phenology of migration is described for 43 species of *Non-passerines* and 50 species of *Passerines*.

Abstrakt. Na podstawie codziennych obserwacji w zachodniej części Kampinoskiego Parku Narodowego w latach 2001-2005 zestawiono daty pierwszych i ostatnich pojawów oraz zimowanie wybranych gatunków ptaków. Dane uzyskano na podstawie obserwacji wizualnych i/lub słuchowych oraz chwytając ptaki w sieci ornitologiczne. Zestawiono fenologię pojawów dla 43 gatunków niewróblowych *Non-Passeriformes* i 50 gatunków wróblowych *Passeriformes*.

Do tej pory na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego (KPN) nie prowadzono regularnych obserwacji fenologicznych ptaków. W niniejszej notatce przedstawiono wyniki dla 93 gatunków zebrane w latach 2001-2005. Obserwacje prowadzono w zachodniej części Puszczy Kampinoskiej, głównie na terenie gminy Leoncin. W okresie przelotów wiosennych i jesiennych w terenie przebywano każdego dnia, wykonując obowiązki służbowe pracownika Kampinoskiego Parku Narodowego, jednocześnie zamieszkując na tym terenie. Ponadto duża część danych zebrana została w trakcie chwytania ptaków w sieci. Chwywanie ptaków prowadzono niemal codziennie. Sieci rozwijano zazwyczaj tuż przed wschodem słońca (na 2-3 godz.) i w godzinach popołudniowych aż do zmierzchu. Na wszystkie niżej opisane stwierdzenia składały się: obserwacje wizualne, obserwacje słuchowe oraz ptaki chwywane w sieci ornitologiczne. Nie chwymano ptaków w dniach o temperaturze ujemnej (stanowiło to przeciętnie 70 dni w ciągu roku, głównie w okresie od stycznia do początku marca).

Przylot/przelot dotyczy pierwszych stwierdzonych na omawianym terenie osobników, a odlot odnosi się do ostatnich odnotowanych ptaków danego gatunku.

Czapla siwa *Ardea cinerea*. Corocznie zimowała do kilku osobników na kanale Łasica.

Czapla biała *Egretta alba*. Trzy obserwacje wiosenne tylko w maju 2005 r. (inf. od wędkarzy): 2, 1 i 4 os. Jesienią obserwowana raz 15 IX 2001 - 1 ad. Wszystkie obserwacje dokonano na kanale Łasica.

Bocian czarny *Ciconia nigra*. Przyłot pierwszych ptaków do miejsc odbywania lęgów miał miejsce od 30 III (2003 i 2005) - 12 IV (2002); średnio 5 IV. Ostatnie jesienne obserwacje dokonano od 1 IX (2002) - 10 IX (2005); średnio 6 IX. Ostatniego młodego na gnieździe obserwowano jeszcze 10 IX 2005 (A. Siwak, inf. ustna).

Bocian biały *Ciconia ciconia*. Przyłot następował od 12 III (2003) - 10 IV (2001); średnio 26 III. Odłot ostatnich ptaków zanotowano 16 VIII (2001) - 18 IX (2005); średnio 1 IX. Ostatnie młode ptaki na gnieździe zdarzały się jeszcze w pierwszym tygodniu września.

Gęś zbożowa *Anser fabalis*. Skrajne daty wiosennego przelotu to 9 III (2002) - 14 IV (2003); średnio 27 III. Przelot jesienny od 18 X (2003) do 7 XI (2002); średnio 28 X. Wyjątkowo wczesny przelot jesienny zaobserwowano 27 VII 2002 (35 os.).

Gęś białoczelna *Anser albifrons*. Zakres skrajnych dat przelotu wiosennego 5 III (2002) - 12 IV (2003); średnio 24 III. Przelot jesienny od 18 X (2003) do 29 X (2002); średnio 23 X.

Gęgawa *Anser anser*. Przelot wiosenny mocno rozciągnięty w czasie 19 II (2002) - 29 IV (2005); średnio 25 III.

Świstun *Anas penelope*. Wiosną od roztopów przez ok. 2 tygodnie nasilony przelot, głównie nocą (zazwyczaj 2 połowa marca do początku kwietnia). Ciekawe obserwacje to: późnojesienna i zimowa na kanale Łasica: 5 XII 2002 (samica); 27-28 II 2005 (samica).

Uhla *Melanitta fusca*. Jedyna jak dotąd obserwacja wewnątrz KPN, zimująca samica 19-21 XII 2005.

Gągoł *Bucephala clangula*. W trakcie wiosennej wędrówki wyjątkowo zaobserwowany na kanale Łasica 16 III 2004 (1 samiec i 2 samice).

Nurogęś *Mergus merganser*. Kilka obserwacji zimujących ptaków na kanale Łasica, od Górek do Karolinowa 15-24 I 2002 (max. 8 os.).

Trzmielojad *Pernis apivorus*. Pierwsze ptaki w rewirach obserwowano od 16 V (2005) - 28 V (2002); średnio 22 V. Odłot następował od 16 VIII (2005) - 22 IX (2001); średnio 4 IX.

Kania ruda *Milvus milvus*. Jedyna obserwacja migrującego osobnika 4 X 2004 - 1 ad.

Blotniak stawowy *Circus aeruginosus*. Przyłot/przelot od 26 III (2005) - 16 IV (2003); średnio 5 IV. Odłot ostatnich ptaków miał miejsce od 1 X (2005) - 4 X (2004); średnio 3 X.

Blotniak zbożowy *Circus cyaneus*. Przelot wiosenny zaczynał się od 5 IV (2004) do 30 IV (2005); średnio 17 IV. Najpóźniejsza obserwacja dotyczy spóźnionej wędrówki lub ptaka zimującego 18 XI 2001 (samica).

Blotniak łąkowy *Circus pygargus*. Przyłot pierwszego ptaka zanotowano 9 IV 2004 (samica).

Myszolów włochaty *Buteo lagopus*. Odlot ostatnich ptaków z zimowisk miał miejsce od 8 II (2002) - 16 II (2003); średnio 12 II. Obserwacje pierwszych ptaków jesienią to 2 X (2002) - 15 X (2003); średnio 9 X.

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*. Przyłot/przelot następował w pierwszej połowie kwietnia (na podstawie obserwacji z 15 IV 1997 i 4 IV 2006), odlot zaś od 30 VIII (2002) - 3 IX (2003); średnio 1 IX.

Pustulka *Falco tinnunculus*. Corocznie zimujące osobniki obserwowane były na północnym (Sowia Wola) i wschodnim (od Łomianek do Łomnej) skraju KPN.

Drzemlik *Falco columbarius*. Jedna obserwacja migrującego osobnika - 11 XI 2004.

Kobuz *Falco subbuteo*. Ostatniego ptaka obserwowano 1 IX 2002.

Sokół wędrowny *Falco peregrinus*. Dokonano jednej jesiennej obserwacji 1 X 2004.

Przepiórka *Coturnix coturnix*. Wiosną najwcześniej odzywiającego się osobnika stwierdzono dopiero 22 V 2002.

Żuraw *Grus grus*. Przyłot miał miejsce w okresie od 6 II (2004) - 5 III (2003); średnio 19 II. Najliczniejsze siedzące na ziemi stado wiosną liczyło ok. 400 os. (Nowe Budy) - 1 IV 2005. Odlot ostatnich ptaków zanotowano 7 X (2005) - 13 X (2003); średnio 10 X. Jesienią najliczniejsze stado 150-200 os. zapadające na noc widziano 12 X 2003. Wyjątkowo zimujący lub bardzo wczesny przyłot stwierdzono 7 I 2005.

Wodnik *Rallus aquaticus*. Wiosną pierwszego ptaka obserwowano 16 IV 2002.

Derkacz *Crex crex*. Pierwsze odzywające samce słyszano najwcześniej 7 V (2002 i 2004), najpóźniej 16 V (2003); średnio 11 V. W najliczniejszej ostoi derkacza w KPN, na Łąkach Famułkowskich, pierwsze samce odzywały się ok. tydzień wcześniej (B. Olech, inf. ustna). Potwierdzeniem może być obserwacja odzywiającego się samca 2 V 2006 na Bielinach, które przylegają do Łąk Famułkowskich. Ostatniej obserwacji dokonano 6 IX 2001, a ostatnie głosy samców słyszano 11 VII (2002) - 18 VII (2003); średnio 15 VII.

Kropiatka *Porzana porzana*. Pierwsze odzywające się samce zanotowano najwcześniej 8 IV (2005), najpóźniej 20 IV (2002); średnio 14 IV.

Kokoszka *Gallinula chloropus*. Przyłot pierwszych ptaków następował około połowy kwietnia, np. 17 IV 2005.

Czajka *Vanellus vanellus*. Najwcześniejszy przyłot/przelot stwierdzono 11 III (2003), najpóźniejszy 19 III (2002); średnio 15 III.

Słonka *Scolopax rusticola*. Pierwsze ciągi stwierdzono, najwcześniej 17 III (2005), najpóźniej 10 IV (2003); średnio 29 III. Jesienią ostatniego ptaka obserwowano 6 XI 2001.

Bekasik *Lymnocyptes minimus*. 13 IX 2002 po bardzo suchym lecie, na wyschniętym kanale Łasica, obserwowano 2 os.

Kszyk *Gallinago gallinago*. Pierwsze tokujące osobniki odnotowano 19 III (2002), najpóźniej 11 IV (2003); średnio 30 III. Ostatnia obserwacja jesienna miała miejsce 13 IX 2002.

Kulik wielki *Numenius arquata*. Przelot wiosenny zanotowano najwcześniej 19 III (2002), najpóźniej 28 IV (2005); średnio 8 IV. Ostatniego przelotnego ptaka jesienią obserwowano wcześniej, bo 3 VIII 2004.

Samotnik *Tringa ochropus*. Przyłot następował pomiędzy 18 III (2002) - 5 IV (2005); średnio 27 III, zaś ostatnie osobniki w sezonie obserwowano od 25 VII (2003) - 26 VIII (2005); średnio 10 VIII.

Siniak *Columba oenas*. Najwcześniejszy przyłot zaobserwowano 18 III 2002. Jesienią ostatniego ptaka widziano 25 IX 2001.

Grzywacz *Columba palumbus*. Przyłot następował pomiędzy 12 III (2002 i 2003) - 24 III (2004); średnio 18 III. Odłot miał miejsce od 25 IX (2004) - 8 X (2005); średnio 2 X.

Turkawka *Streptopelia turtur*. Pierwszego odżywającego się osobnika odnotowano dopiero 20 V 2005.

Sierpówka *Streptopelia decaocto*. Ciekawostką faunistyczną było odnotowanie zimującego stada ok. 50 os. w sezonie 2005/2006 na skraju puszczy w Cybulicach Małych.

Kukulka *Cuculus canorus*. Pierwsze odżywające się samce słyszano 15 IV (2005) - 25 IV (2001); średnio 20 IV. Samce odżywały się do połowy lipca, np. 16 VII 2003.

Uszatka *Asio otus*. Wieloletnie zimowisko znajdowało się w południowej części KPN (obszar ochrony ścisłej Karpaty) k. Leszna (Żmihorski 2005). W sezonie 2001/2002 zimowało tam zaledwie kilka osobników (M. Żmihorski, inf. ustna).

Jerzyk *Apus apus*. Przyłot pierwszych ptaków następował pomiędzy 7 V (2005) - 17 V (2002); średnio 12 V.

Dudek *Upupa epops*. Pierwsze ptaki przylatywały od 30 III (2004) - 10 IV (2001); średnio 4 IV. Ostatnie ptaki obserwowano 23 VIII (2004) - 31 VIII (2002); średnio 27 VIII.

Krętogłów *Jynx torquilla*. Przyłot miał miejsce od 14 IV (2004) - 25 IV (2001); średnio 19 IV. Ostatnie ptaki notowano 5 VIII (2002) - 13 VIII (2003); średnio 9 VIII.

Lerka *Lullula arborea*. Przyłot pierwszych ptaków notowano pomiędzy 5 III (2002) a 18 III (2004); średnio 11 III. Ostatniego ptaka w sezonie obserwowano 18 X 2005.

Skowronek *Alauda arvensis*. Pierwsze przelotne ptaki obserwowano najwcześniej 3 II (2002), najpóźniej 15 III (2005); średnio 23 II. Ostatniego ptaka obserwowano 28 X 2005.

Górniczek *Eremophila alpestris*. Dokonano dwóch zimowych obserwacji jednego osobnika w tym samym miejscu (Nowe Polesie): 4 II 2002 i 6 III 2002.

Brzegówka *Riparia riparia*. Przelot pierwszych osobników w sezonie następował między 20 IV (2004) a 5 V (2001); średnio 27 IV.

Dymówka *Hirundo rustica*. Przyłot do miejsc lęgowych notowano od 5 IV (2005) do 15 IV (2002 i 2003); średnio 10 IV. Odłot ostatnich ptaków z miejsc lęgowych obserwowano od 27 IX (2005) - 4 X (2004); średnio 1 X. Ostatnie młode ptaki przebywające w gnieździe tuż przed wylotem obserwowano 19 IX 2003.

Oknówka *Delichon urbicum*. Przyłot na lęgowiska miał miejsce najwcześniej 20 IV (2002), najpóźniej 3 V (2001); średnio 26 IV. Ostatnie ptaki w KPN zanotowano od 13 IX (2004) do 23 IX (2005); średnio 18 IX. Ostatnie młode ptaki przebywające w gnieździe tuż przed wylotem obserwowano 12 IX 2005.

Pliszka żółta *Motacilla flava*. Przyłot pierwszych ptaków był dość późny 15 IV (2002 i 2005) - 23 IV (2003); średnio 19 IV.

Pliszka siwa *Motacilla alba*. Przyłot wiosną rozciągnięty w czasie od 8 III (2002) - 1 IV (2001); średnio 20 III. Ostatnie ptaki w sezonie obserwowano 20 IX (2004) - 12 X (2005); średnio 1 X.

Święgotek łąkowy *Anthus pratensis*. Przelot pierwszych osobników miał miejsce w bardzo wąskim terminie od 18 III (2003 i 2004) do 20 III (2005); średnio 19 III. Ostatniego ptaka obserwowano 28 X 2005. Wyjątkowo obserwowano zimującego osobnika nad kanałem Łasica 27-28 II 2005.

Gąsiorek *Lanius collurio*. Pierwsze wiosenne obserwacje miały miejsce, najwcześniej 4 V (2004), najpóźniej 14 V (2005); średnio 9 V. Ostatnie ptaki jesienią obserwowano w rozciągniętym terminie od 19 VIII (2003) do 13 IX (2004); średnio 1 IX.

Srokosz *Lanius excubitor*. Co roku zimowały pojedyncze osobniki wzdłuż kanału Łasica (średnio 3 os. na odcinku 7 km), jednak zimą 2004/2005 na tym odcinku zimował zaledwie 1 os. Podczas dni z grubą pokrywą śnieżną obserwowano, iż pokarm srokosza stanowią głównie drobne ptaki wróblowe.

Jemiołuszka *Bombycilla garrulus*. Odlot ostatnich ptaków z zimowisk 26 IV (2004) - 7 V (2005); średnio 1 V. Przyłot pierwszych ptaków na zimowiska 20 X (2004) - 6 XI (2005); średnio 28 X. Puszcza Kampinoska stanowi bardzo ważne miejsce przebywania jemiołuszek w okresie zimowym. Najczęściej żerują na jemiołach rosnących na topolach wewnątrz wsi lub na brzożach w środku drzewostanów, tam zazwyczaj były mniej liczne niż w terenie otwartym i półotwartym. Maksymalne liczebności pojedynczych stad odnotowano: 24 II 2005 (ok. 190 os.) oraz 28 IV 2005 (ok. 180 os.).

Strzyżyk *Troglodytes troglodytes*. Zimują co roku, pojedynczo lub do 2 os. w jednym miejscu, wzdłuż cieków wodnych (kanał Łasica, kanał Ł9); średnio 1 os./1,5 km (w okresie od XI-XII). Jednak w ostatnich miesiącach zimy są mniej liczne.

Pokrzywnica *Prunella modularis*. Pierwszych obserwacji wiosennych dokonano najwcześniej 28 III (2003), najpóźniej 6 IV (2004); średnio 1 IV. Ostatnie ptaki w sezonie obserwowano od 5 X (2002) do 13 X (2005); średnio 9 X.

Rudzik *Erithacus rubecula*. Przyłot pierwszych ptaków wiosną odnotowano najwcześniej 22 III (2004) - 28 III (2003 i 2005); średnio 25 III. Ostatnie odlatujące ptaki obserwowano 22 X (2005) - 29 X (2004); średnio 26 X. Wyjątkowo późno napotkany 1 os. 15 XII 2004.

Słwik szary *Luscinia luscinia*. Pierwsze śpiewające samce słyszano najwcześniej 26 IV (2004), najpóźniej 30 IV (2005); średnio 28 IV. Ostatnie ptaki w sezonie obserwowano od 16 VIII (2002) do 9 IX (2004); średnio 28 VIII.

Kopcuszek *Phoenicurus ochruros*. Przylot na podstawie śpiewających samców zanotowano najwcześniej 12 III (2002), a najpóźniej 31 III (2001); średnio 21 III. Ostatnie odlatujące ptaki widziano 17 X (2003) - 29 X (2001, 2002 i 2004); średnio 23 X. Wyjątkowo późne obserwacje to: 6, 9 i 22 XI 2005 oraz 9 XII 2005.

Pleszka *Phoenicurus phoenicurus*. Pierwsze wiosenne ptaki widziano najwcześniej 14 IV (2004), najpóźniej 23 IV (2003); średnio 18 IV. Jesienny zakres dat ostatnich stwierdzeń ptaków był mocno rozciągnięty od 12 IX (2003) do 9 X (2004); średnio 26 IX.

Pokląska *Saxicola rubetra*. Pierwsze przelotne ptaki wiosną obserwowano od 20 IV (2004) - 5 V (2003); średnio 27 IV. Najliczniejsze przelatujące stadko liczyło 11 os. - 30 IV 2005.

Białorzotka *Oenanthe oenanthe*. Przylot do miejsca odbywania lęgu następował między 18 IV (2002) a 4 V (2001 i 2003); średnio 26 IV. Ostatniego ptaka obserwowano 11 IX 2002.

Śpiewak *Turdus philomelos*. Wiosenny przelot rozpoczynał się najwcześniej 18 III (2003), najpóźniej 9 IV (2002); średnio 29 III. Ostatnie jesienne obserwacje zostały dokonane między 13 X (2004) a 26 X (2002); średnio 20 X. Jedyna zimowa obserwacja 1 os. w Cisowym - 21 I 2005.

Paszko *Turdus viscivorus*. Wiosenny przelot kończył się od 15 III (2004) do 15 IV (2002); średnio 30 III. Przelot/przylot jesienny (stada do 50 os.) zaczynał się 15 IX (2001) - 8 X (2003); średnio 27 IX. Ptak zaobrączkowany 4 XI 2002, schwytny został ponownie 6 I 2003. Pozwala to przypuszczać, że na teren KPN już na przełomie X/XI przylatują pierwsze zimujące paszkoty. Zimą był niewątpliwie najliczniej i najczęściej spotykanym drozdem w KPN, gdzie jego główny pokarm stanowiła jemiola, o którą zacięcie konkurował z jemioluszką. Zimują najczęściej pojedynczo, rzadziej w niewielkich stadkach (do 10 os.).

Świerszczak *Locustella naevia*. Pierwsze śpiewające samce zanotowano najwcześniej 7 V (2005), najpóźniej 22 V (2002); średnio 14 V.

Strumieniówka *Locustella fluviatilis*. Pierwsze śpiewające w sezonie ptaki obserwowano najwcześniej 11 V (2005) a najpóźniej 22 V (2002); średnio 16 V.

Trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*. Przelot jesienny na podstawie chwytnych ptaków (w zadrzewieniach) kończył się 7 IX (2004), maksymalnie do 15 IX (2002); średnio 11 IX.

Zaganiacz *Hippolais icterina*. Pierwsze obserwacje w sezonie odnotowano najwcześniej 3 V (2004), najpóźniej 14 V (2002 i 2005); średnio 8 V. Ostatnie ptaki obserwowano 23 VIII (2002) do 7 IX (2004); średnio 31 VIII.

Piecuszek *Phylloscopus trochilus*. Pierwsze śpiewające samce obserwowano najwcześniej od 4 IV (2005) do 19 IV (2003); średnio 11 IV. W sieci ostatnie ptaki schwytno 3 IX (2002 i 2003) - 3 X (2004); średnio 18 IX.

Pierwiosnek *Phylloscopus collybita*. Śpiew pierwszych samców odnotowano najwcześniej 25 III (2004), najpóźniej 12 IV (2002 i 2003); średnio 3 IV. Ostatnie ptaki chwytno w sieci od 9 X (2005) do 17 X (2002); średnio 13 X. Wyjątkowo obserwowany zimą - 28 XII 2005 (Olszewski *et al.* 2006).

Świstunka leśna *Phylloscopus sibilatrix*. Pierwsze śpiewające samce notowano 23 IV (2004) do 5 V (2002); średnio 29 IV. Ostatniego ptaka obserwowano 25 VIII 2002.

Kapturka *Sylvia atricapilla*. Pierwszych wiosennych obserwacji dokonano najwcześniej od 13 IV (2004) do 23 IV (2003); średnio 18 IV. Ostatnich obserwacji jesiennych dokonano od 26 IX (2005) do 5 X (2003); średnio 1 X.

Gajówka *Sylvia borin*. Wiosną pierwsze ptaki widziano najwcześniej 6 V (2003), najpóźniej 10 V (2002); średnio 8 V. Jesienią ostatnich obserwacji dokonano od 3 IX (2002 i 2005) do 17 IX (2003); średnio 10 IX.

Cierniówka *Sylvia communis*. Pierwsze ptaki wiosną obserwowano najwcześniej 20 IV (2001), najpóźniej 5 V (2003); średnio 27 IV. Ostatnie jesienne obserwacje zanotowano od 2 IX (2005) do 9 IX (2004); średnio 6 IX.

Pięgża *Sylvia curruca*. Obserwacje pierwszych ptaków wiosną miały miejsce, najwcześniej 17 IV (2004), najpóźniej 1 V (2003); średnio 24 IV. Ostatnie ptaki jesienią odnotowano 27 VIII (2005) - 15 IX (2004); średnio 6 IX.

Jarzębka *Sylvia nisoria*. Pierwszych wiosennych obserwacji dokonano najwcześniej 12 V (2003), najpóźniej 21 V (2005); średnio 16 V. Obserwacje ostatnich ptaków w sezonie zanotowano od 7 VIII (2004) do 19 VIII (2003); średnio 13 VIII.

Mucholówka szara *Muscicapa striata*. Pierwsze ptaki wiosną obserwowano najwcześniej 20 IV (2003) do 14 V (2002); średnio 2 V. Ostatnie ptaki jesienią obserwowano 9 IX (2004) - 16 IX (2002); średnio 13 IX.

Mucholówka żałobna *Ficedula hypoleuca*. Wiosną pierwsze ptaki obserwowano najwcześniej 26 IV (2003), najpóźniej 30 IV (2004 i 2005); średnio 28 IV. Ostatnie ptaki w sezonie obserwowano od 13 IX (2003) do 20 IX (2004); średnio 17 IX.

Mucholówka mała *Ficedula parva*. Najwcześniej śpiewającego samca widziano 20 V 2005. Ostatnie ptaki stwierdzano w pierwszej połowie września, np. schwytane 7 IX 2003 i 8 IX 2004.

Potrzos *Emberiza schoeniclus*. Obserwacje pierwszych ptaków w sezonie dokonano od 17 III (2005) do 28 III (2002); średnio 22 III.

Zięba *Fringilla coelebs*. Początek przelotu wiosennego miał miejsce od 17 III (2002 i 2003) do 26 III (2004); średnio 21 III. Odlot ostatnich ptaków obserwowano od 30 X (2004) do 24 XI (2002); średnio 12 XI. Co roku zimowały pojedyncze samce, często w stadach dzwońców *Carduelis chloris* i/lub czyżów *C. spinus* lub jerów *Fringilla montifringilla*. Wyjątkowo obserwowano stado ok. 25 os. - 8 I 2004.

Jer *Fringilla montifringilla*. Przelot wiosenny i jesienny pokrywał się z przelotem zięby, z którą najczęściej migrował w mieszanych stadach. Bardzo nielicznie zimował, zazwyczaj w małych stadkach (do kilku osobników).

Kulczyk *Serinus serinus*. Pierwsze śpiewające samce obserwowano od 3 IV (2001) do 29 IV (2002); średnio 16 IV. Ostatniego ptaka obserwowano 30 IX 2001.

Czyż *Carduelis spinus*. Przelot jesienny/przyłot na zimowiska zaczynał się we wrześniu. W analizowanym terminie najliczniej zanotowany we wrześniu 2001. Co roku zimował w wielu miejscach w stadach do 500 os., jednak najczęściej do 100-150,

szczególnie chętnie w olsach wśród łąk lub na obrzeżach dużych olsów. Odlot zimujących i przelot wiosenny miał miejsce od początku marca do początku kwietnia.

Czczotka *Carduelis flammea*. Corocznie zimą stwierdzano do kilkudziesięciu osobników, najczęściej w stadach mieszanych z czyżami. Największe liczebności odnotowywano w grudniu 2001, gdzie przykładowo 22 XII 2001 obserwowano ok. 100 os. w jednym stadzie. Wędrówki jesienne były zauważalne od końca października. W dniach 10-11 XI 2004 schwytano 2 osobniki podgatunku *C. f. cabaret*.

Dziwonia *Carpodacus erythrinus*. Najwcześniejszy przylot zaobserwowano 18 V 2005.

Krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*. Daty obserwacji w okresie wiosennym: 12-16 VI 2001; 25 III 2002; 20 IV 2002; 5 VI 2002; 18 II -16 V 2003; 13 IV 2005; 6-9 V 2005; 16 VI 2005. Daty częstych obserwacji w okresie jesiennym: 26-28 XI 2001; 27 VII -30 IX 2002; 23 VII -12 VIII 2004. W trakcie wymienionych obserwacji widywano zazwyczaj od kilku do kilkunastu osobników, ale 16 V 2003 – 28 os.; 8 V 2005 – 32 os. A 13 III 2003 zarejestrowano 1 śpiewającego samca. Przy czym mnogość dat w okresie II-V może sugerować odbywanie lęgów w KPN.

Grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*. Zauważalny przylot miał miejsce od 21 III (2004) do 30 III (2002); średnio 25 III, zaś obserwacje ostatnich migrujących ptaków rozciągnięte były w terminie od 10 X (2003) do 8 XI (2001); średnio 25 X. Rzadko zimował wewnątrz puszczy, np. 10 XII 2002, 5 i 8 I 2003, ale często i co roku pojedynczo w północnej części otuliny KPN, gdzie pojawiał się również przy karmnikach.

Szpak *Sturnus vulgaris*. Początek przelotu wiosennego zanotowano najwcześniej 10 II (2004) najpóźniej 16 III (2005); średnio 27 II. Co roku w pobliżu zabudowań stwierdzano przypadki zimujących stad (do 7 os.), np. 15 I -28 II 2005; 25-31 XII 2005, czasami szpaki przylączyły się do jemioluszek.

Wilga *Oriolus oriolus*. Przylot następował pomiędzy 18 IV (2002) a 7 V (2005); średnio 27 IV. Odlot miał miejsce około połowy sierpnia, jednak dokonano wyjątkowo późnej obserwacji 1 X 2004.

Orzechówka *Nucifraga caryocatactes*. Jedyne obserwacje pochodzą z listopada 2001 - 6 XI i 30 XI, i dotyczyły zapewne ptaków migrujących.

Czarnowron *Corvus corone*. 18 XI 2003 dokonano późnojesiennej obserwacji 1 osobnika w obecności wrony siewej *Corvus cornix* we wsi Górki Kampinoskie.

Literatura

- Olszewski A., Gawroński J., Łukaszewicz M. 2006. Zimowe obserwacje pierwiosnka *Phylloscopus collybita* na Nizinie Mazowieckiej. Kulon 11: 101-102.
Żmihorski M. 2005. Pokarm uszatki *Asio otus* w krajobrazie rolniczym i leśnym. Not. Orn. 2: 121-126.

Adres autora:

Kampinoski Park Narodowy, ul. Tetmajera 38, 05-080 Izabelin, e-mail: ad.ol@wp.pl